

บทที่ ๒

อบายภูมิในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

ในทางพุทธศาสนานั้นภพภูมิมีอยู่ ๓๑ ภพภูมิด้วยกัน อันเป็นภพภูมิสำหรับสรรพสัตว์ที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิด หมุนเวียนเปลี่ยนภพไปตามกรรมที่ได้กระทำ พุทธศาสนิกชน เชื่อว่าชีวิตหลังความตายแล้วจะมีทางไปอยู่ ๒ ทาง คือ อบายภูมิ ๔ (นรก เปรต อสุรกาย ดิรัจฉาน) หรือสวรรค์ โดยเชื่อว่า ถ้าทำกุศลกรรมหลังจากตายแล้วจะได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์หรือสุคติภูมิ ส่วนผู้กระทำอกุศลกรรมหลังจากตายแล้วจะไปเกิดในทุคติภูมิหรืออบายภูมิ ๔ (นรก เปรต อสุรกาย ดิรัจฉาน) ดังพุทธพจน์ “เพราะเหตุที่ประกอบด้วยอกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนี้ จึงมี ทั้งนรก กำเนิดดิรัจฉาน ภูมิแห่งเปรต หรือทุคติอย่างใดอย่างหนึ่ง” การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาทุคติภูมิของสัตว์โลกผู้กระทำอกุศลกรรมเมื่อตายจากโลกมนุษย์แล้วจะไปเกิดในอบายภูมิ ๔ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายของอบายภูมิ

๒.๒ ประเภทของอบายภูมิ

๒.๓ เหตุนำไปสู่อบายภูมิ

๒.๔ สรุปท้ายบท

๒.๑ ความหมายของอบายภูมิ

ชีวิตในสังสารวัฏ เป็นชีวิตที่ต้องเสี่ยงภัยมาก เมื่อเกิดมาแล้ว หากมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการสร้างคุณดี มนุษย์ก็มีโอกาสพลัดหลงไปทำบาปอกุศล กระทำทุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ หากชีวิตไม่พบกัลยาณมิตรคอยชี้แนะหนทางแห่งการสร้างกุศลกรรมดี ดังนั้นเมื่อละโลกไป บาปอกุศลกรรมที่ได้กระทำไว้ส่งผลให้มนุษย์เหล่านั้นไปเกิดในอบายภูมิ ๔ ได้ ดังจะได้กล่าวถึงความหมายของอบายภูมิทั้ง ๔ ดังนี้ คือ

อบายภูมิ หมายถึง ถิ่น สถานที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำความชั่ว^๑ ปราศจากความเจริญ (ไม่มีการแก้ไขเรียนรู้ ไม่มีการพัฒนา หนอย่อยยากต้องรับโทษสถานเดียว)^๒ มี ๔ ภูมิ คือ

๑) ดิรัจฉาน^๓

^๑ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๕๔/๖๑.

^๒ ส.นิ.อ. (ไทย) ๒/-/๒๙๐.

^๓ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๐๙/๒๒๔.

๒) เปรต^๔

๓) อสุรกาย^๕

๔) นรก^๖

อบายภูมิ หมายถึง ภูมิกำเนิดที่ปราศจากความเจริญ มี ๔ อย่าง คือ ๑) นิรยะ นรก ๒) ตีรจฉานโยนิ กำเนิดตีรจฉาน ๓) ปิตติวิสัย ภูมิแห่งเปรต ๔) อสุรกาย พวกอสุรกาย^๗

สรุป อบายภูมิ หมายถึง ถิ่น ดินแดน ภูมิ หรือสถานที่ อันเป็นโลกที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ผู้กระทำอกุศลกรรมบถ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ไม่อยู่ในศีล มีจิตพยาบาท เป็นมิฉชาติภูมิ มักโกรธ ปองร้ายผู้อื่น มีจิตริษยา จะไปถือกำเนิดอยู่อาศัย อันมีลักษณะปราศจากความเจริญ ไม่มีการพัฒนา เต็มไปด้วยความเดือดร้อน ความทุกข์ ปราศจากความยินดี น่ากลัว ปราศจากการเรียนรู้ หนอย่อยยากต้องรับโทษสถานเดียว มี ๔ ภูมิ คือ เติรจฉาน เปรต อสุรกาย นรก

๒.๒ ประเภทของอบายภูมิ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ตามหลักพุทธศาสนานั้นพุทธศาสนิกชน มีความเชื่อว่าคนทำดีได้ไปสวรรค์ (สุคติภูมิ) คนทำชั่วไปสู่อบายภูมิ (ทุคติภูมิ) โดยเฉพาะเรื่องของ “นรก” นั้นไม่ว่าจะเป็นคนเชื่อชาติศาสนาใดก็คงมีความเชื่อเหมือนกันว่า ผู้กระทำบาปนั้นเมื่อละโลกนี้ไปจะต้องไปสู่ “นรก” สำหรับทางด้านศาสนาพุทธ พระศาสดาได้ทรงสอนพุทธสาวกว่า

ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงใช้ปลายพระนขา (เล็บ) ช้อนฝุ่นขึ้นมาเล็กน้อยแล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอเข้าใจความข้อนี้ว่าอย่างไร ฝุ่นเล็กน้อยนี้ที่เราใช้ปลายเล็บช้อนขึ้นมากับแผ่นดินใหญ่นี้ไยจะมากกว่ากัน

ภิกษุทูลตอบว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แผ่นดินใหญ่นี้แลมากกว่า ฝุ่นที่ปลายพระนขา (เล็บ) มีเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับแผ่นดินใหญ่แล้ว คำนวณไม่ได้ เทียบเคียงกันไม่ได้ หรือไม่ถึง ส่วนเสี้ยว ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน สัตว์ที่จุติจากเทวดา มนุษย์...แล้วไปเกิดในหมู่ เทวดา หรือไปเกิดในหมู่มนุษย์...มีจำนวนน้อย ส่วนสัตว์ที่จุติจากเทวดา หรือมนุษย์...แล้วไปเกิดในนรก เกิดในกำเนิดสัตว์ตีรจฉาน เกิดในเปรตวิสัย(แดนเปรต) มีจำนวนมากกว่า^๘

^๔ ขุ.เปต.อ. (ไทย) ๒/๒/-/๕๔๐.

^๕ ขุ.อิติ.อ. (ไทย) ๑/๔/-/๒๔๖.

^๖ อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๖๕/๓๒๒.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๔๙๘.

^๘ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๙๒-๑๘๐๓/๖๕๓-๖๕๗.

จึงกล่าวได้ว่าถิ่นหรือดินแดนที่สัตว์โดยส่วนใหญ่จะไปถือกำเนิดอยู่อาศัยหลังจากตายแล้วเพื่อเสวยวิบากกรรมรับโทษอย่างเดียว คือ ถิ่นหรือแดนอบายภูมิ^๙ ซึ่งจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

อบายภูมิ มี ๔ ประเภท ดังนี้ คือ

๑. นิรยะภูมิหรือนรก
๒. ภูมิแห่งเปรต
๓. อสุรกายภูมิ
๔. ดิรัจฉานภูมิ

ตามหลักพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าหมู่สัตว์ผู้ยังต้องเวียนว่ายตายเกิด ที่ประกอบอกุศลกรรมบถ อันประกอบกายทุจริต วาจทุจริต และมโนทุจริต...^{๑๐} เมื่อตายไปต้องไปเกิดยังอบายภูมิ ๔ โดยขึ้นอยู่กับความหนักเบาแห่งอกุศลกรรมนั้นซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในแต่ละภูมิดังนี้คือ

๒.๒.๑ นิรยะภูมิหรือนรก

สังคมไทยได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรก ผ่านทางความเชื่อของศาสนาต่างๆ โดยเฉพาะศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องนรก ว่าเมื่อทำชั่ว บาป ซึ่งคำว่าบาปในทางพุทธศาสนาหมายถึงความชั่ว เป็นสิ่งนำไปสู่หนทางแห่งความเสื่อม ยังผู้กระทำให้ได้รับความเดือดร้อนและเป็นทุกข์ เป็นฝ่ายอกุศลกรรม เมื่อตายไป ต้องไปถือกำเนิดยัง อบาย (ภาวะหรือที่อันปราศจากความเจริญ) ทุกคติ (ภาวะหรือที่ชั่ว) วินิบาต (ที่อันมีแต่ความร้อนรน) นรก^{๑๑} คือ (อบาย ทุกคติ วินิบาต ทั้ง ๓ คำนี้เป็นไวพจน์ของนรก) เมื่อบุคคลกระทำความชั่ว ย่อมชดใช้กรรมที่ตนกระทำ

นิรยะภูมิหรือนรก นิรยะ ชื่อว่า อบาย เพราะปราศจากความเจริญ^{๑๒} คือภูมิหรือดินแดนที่ปราศจากความยินดี ปราศจากความเจริญงอกงาม เป็นที่ตกไปของหมู่สัตว์ที่ทำความชั่ว^{๑๓} มีแต่ความร้อนรน ทุกข์เวทนาโดยส่วนเดียว ก่อทุกข์ให้เกิดกับตนเอง^{๑๔} ปราศจากความเจริญขึ้นแห่งความสุข^{๑๕} ไม่มีความสบายใจแม้สักขณะ^{๑๖} เพราะไม่มีความเจริญใดๆ ให้ยินดีเลย เรียกอีกอย่างว่า วินิบาต แปลว่า หมดอำนาจ คือสัตว์ที่ตกไปแล้วหมดอำนาจต่อรองใดๆ ทั้งสิ้น^{๑๗} หลบหนี

^๙ ส.นิ.อ. (ไทย) ๒/-/๒๙๐.

^{๑๐} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๕/๑๗-๑๘.

^{๑๑} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๗๑/๔๘๘.

^{๑๒} วิ.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/๓๐๑.

^{๑๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๖๙/๖๑.

^{๑๔} ม.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/-/๓๒๙.

^{๑๕} วิ.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๓๐๑.

^{๑๖} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๒/-/๘๔.

^{๑๗} พ.อ.อ. (ไทย) ๑/๔/-/๑๓๘.

ไม่ได้ ตายไม่ได้จนกว่าวิบากกรรมหมดสิ้น^{๑๘} เป็นปรโลกฝ่ายทุคติภูมิ ที่มีโทษแห่งการกระทำ อกุศลกรรมหนักที่สุดในบรรดาอบายภูมิทั้งหลาย อันเป็นภูมิที่เสวยทุกข์ของคนผู้ทำบาปตายแล้ว ไปเกิด^{๑๙}

ตามคัมภีร์ กล่าวว่า มี อาณาเขตกว้างใหญ่ ไพศาลมาก เหมือนหลุมถ่านเพลิงที่กำลังลุกโชติช่วงอยู่อย่างบ้าคลั่ง แบ่งเป็นเขตแดนมีทั้งใหญ่และเล็ก มีลักษณะคล้ายเมืองมนุษย์ ที่แบ่งเป็นเมือง เป็นจังหวัด เป็นประเทศ ส่วนในนรก เรียก สถานที่นั้นแต่ละแห่งว่า ชุม แต่ละชุมมีไว้สำหรับทรมานสัตว์ที่เมื่อยังมีชีวิตอยู่มีความเห็นผิดว่า ชีวิตร่างกายเป็นของเที่ยงแท้ถาวร เป็นตัวตน เป็นเรา เป็นของเรา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงเหตุที่ทำให้ต้องตกนรก^{๒๐} ว่า “ผู้เป็นมิฉณาภิภูมิจิเรกกล่าวว่ามิตติ ๑ ใน ๒ อย่าง คือ นรก หรือกำเนิดเดรัจฉาน^{๒๑} เหล่าสัตว์ที่ประกอบมิฉณาภิภูมิจิเรกหลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุคติ วินิบาต นรก^{๒๒} บุคคลผู้มีปัญญาทรมประกอบด้วยมิฉณาภิภูมิจิเรกหลังจากตายแล้ว เขาจะไปเกิดในนรก”^{๒๓} นอกจากนี้พระพุทธเจ้าได้บรรยายสภาพนรกไว้มากมาย ตัวอย่างเช่น

นายนิรยบาลใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้าแล้วใส่ก้อนโลหะอัน ร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปากก้อนโลหะนั้นจึง ไหม้ริมฝีปากข้าง ไหม้ปากข้าง ไหม้คอข้าง ไหม้ท้องข้าง พาเอาไส้ใหญ่ข้าง ไส้น้อยข้างของเขา ออกมาทางทวารหนัก เขาเสวยทุกข์เวทนาคล้ายอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในนรกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป”^{๒๔}

๒.๒.๒ ประเภทของนิรยภูมิ

โดยทั่วไป พุทธศาสนิกชนจะรู้จักนรกในฐานะที่เป็นภพหรือภูมิที่บุคคลผู้ทำความชั่วจะต้องไปเกิดหลังการตายลงจากในมนุษยโลก แต่จะไม่ทราบว่ามีนรกนั้นแยกเป็นหลายประเภท ที่ต้องไปถือกำเนิดหลังจากตายแล้ว และจะไปยังนรกประเภทใดย่อมแล้วแต่บาปบุญที่กระทำขณะยังมีชีวิตอยู่ จึงขอลำถึงประเภทของนรก ดังนี้

ประเภทของนิรยภูมิ หรือโลกนิรยภูมิที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เรื่อง สังคิจจชาดก ว่าด้วย สังคิจจจาณี โดยเป็นการสนทนาระหว่างสังคิจจจาณี กับ พระเจ้าพรหมทัตผู้เป็นจอมทัพใหญ่ครองแคว้นกาสิว่า ผู้มีความประพฤติดันไม่สม่ำเสมอคืออธรรม(อกุศลเจตนา)ทางกาย มี ๓ ประการ ความประพฤติดันไม่สม่ำเสมอคืออธรรมทางวาจา มี ๔ ประการความประพฤติดันไม่

^{๑๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๖๘/๓๑๔-๓๑๕.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๖๘.

^{๒๐} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕๑๒/๓๑๔-๓๒๐.

^{๒๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๕๖/๒๒๔.

^{๒๒} อ.จ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๘๗/๓๙.

^{๒๓} พ.อ.อ. (ไทย) ๒๕/๒๑๐/๓๗๙.

^{๒๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕๒๒/๓๑๗.

สม่าเสมอคือธรรมทางใจมี ๓ ประการ เป็นทางไม่ปลอดภยันำสัตว์ไปสู่नรก^{๒๕} สังกัจจายีกล่าวถึงนรกว่า มี ๘ ชุม คือ ๑. สัญชีวนรก ๒. กาฬสุตตนรก ๓. สังฆานรก ๔. โรรูนรก ๕. ชาลโรรูนรก ๖. ฐมโรรูนรก ๗. ตาปนรก ๘. มหาตาปนรก ๙. อเวจีมหานรก

บัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า ก้าวพ้นได้ยาก เกือบจะไปด้วยเหล่าสัตว์ผู้มีกรรมหยาบช้า แต่ละชุม มีอุสสทนรก ๑๖ ชุมเป็นบริวาร^{๒๖} มหานรก มี ๓ ชื่อ คือ

๑. ฉฬสายนินรก หมายถึง นรกที่มีฉฬสายนะ ๖ เป็นเหตุเกิดทุกขเวทนาอันเผ็ดร้อน

๒. สังคุสมาทนรก หมายถึง นรกที่สัตว์ต้องถูกแทงด้วยขอเหล็ก

๓. ปัจจัตตเวทนียนรก หมายถึง นรกที่สัตว์นรกก่อทุกขเวทนาในเกิดแก่ตนเอง แต่ละชุมมีประตู่ ๔ ด้าน ประตู่หนึ่งๆ มีนรกบริวาร ๔ ชุม รวมมหานรกชุมหนึ่งๆ มีนรกบริวาร ๑๖ ชุม^{๒๗}

มหานรก แต่ละชุมมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมเช่นหีบ มีประตู่ ๔ ด้าน แยกเป็นส่วนๆ ตามลักษณะกรรม ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็ก พื้นเป็นเหล็กแดงลุกเป็นเพลิง อันมีเปลวเพลิงแผ่ไปโดยรอบตลอด ๑๐๐ โยชน์อยู่ตลอดเวลา^{๒๘} ถูกปิดด้วยกระเบื้องเหล็กประมาณ ๙ โยชน์^{๒๙}

ในที่นี้ขอกล่าวถึงมหานรก แต่ละชุม พอสังเขป ดังนี้

๑) สัญชีวนรก นรกที่สัตว์ไม่มีวันตายหรือตายแล้วฟื้น หมายถึงสัตว์นรกนี้ถูกสับฟันเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยแล้วกลับฟื้นขึ้นมาบ่อยๆ^{๓๐} มีอายุ ๕๐๐ ปีนรก (๑ วัน = ๙ ล้านปีมนุษย์)^{๓๑} มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมเช่นหีบ มีอาณาเขตกว้างใหญ่แต่จะหาที่ว่างจากไฟนรกไม่ได้เลย พื้นเป็นเหล็กหนามีไฟลุกแดงโชนตลอดเวลาความร้อนจากเปลวเพลิงแผ่ไป ๑๐๐ โยชน์ ผนังด้านข้างทั้ง ๔ ด้านก็เช่นเดียวกัน มองออกไปไม่เห็นขอบบ่อ เห็นแต่เปลวเพลิงลุกแดงโชนอยู่ ด้านในที่มองเห็นแต่ไฟจะมีสรรพาวุธต่างๆ เช่น หอก ดาบ ฯลฯ ซึ่งถูกไฟเผาแดงอยู่ตลอดเวลาเช่นกัน สัตว์นรกจะถูกไฟเผาอยู่ มีนายนิรยบาล คือ ผู้ทำหน้าที่ลงโทษสัตว์นรก^{๓๒} ถืออาวุธต่างๆ อันลุกโพล่ง ตัดสัตว์นรกให้เป็นท่อนน้อย ท่อนใหญ่ ตายแล้วกลับฟื้นมารับกรรม^{๓๓} วนเวียนอยู่อย่างนี้จนกว่าจะสิ้นกรรม

^{๒๕} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๑/๔๖.

^{๒๖} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๒๗} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๒๘} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๖๙๓-๖๙๔/๒๘๑.

^{๒๙} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๔.

^{๓๐} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๓๑} อภิ.วิ.อ. (ไทย) ๒/๑/-/๕๖๔.

^{๓๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๒/๓๑๐.

^{๓๓} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๐.

๒) กาฬสฤตตณรก นรกสายบรรทัดเหล็ก หมายถึงสัตว์นรกร่วงไปบนแผ่นเหล็กแดง ถ้าล้มลง จะถูกตีด้วยสายบรรทัดเหล็กแดง^{๓๔} มีอายุ ๑,๐๐๐ ปีอายุกับ (๑ วันนรก = ๓๖ ล้านปีมนุษย์) นรกขุมนี้มีกำแพงเป็นเหล็กทั้ง ๔ ด้าน พื้นเป็นโลหะที่ถูกไฟเผาสุกโชนเร้าร้อนตลอดเวลา^{๓๕} นายนริยบาลทั้งหลาย พากันบันลือโห่ร้องติดกันไม่ขาดระยะ ถืออาวุธชนิดต่างๆ ติดตามไล่ฆ่าสัตว์นรกทั้งหลาย ที่กำลังวิ่งหนีไปๆ มาๆ อยู่บนเหนือแผ่นดินโลหะอันลุกโพล่งด้วยไฟ เมื่อสัตว์ล้มลงบนพื้นดินที่ถูกเป็นไฟแล้ว จึงชิงสายบรรทัดอันลุกโชนด้วยไฟ ถือขวานที่ไฟกำลังติด ส่งเสียงโห่ร้องทำสัตว์นรกผู้คร่ำครวญอยู่ด้วยเสียงอันน่าเวทนาให้ขาดเป็น ๘ ท่อนบ้าง ๑๖ ท่อนบ้าง^{๓๖}

๓) สังฆาณรก นรกที่ถูกบดหรือหนีบ หมายถึงมีภูเขาเหล็กลุกเห็นไฟกลิ้งมาบดขยี้สัตว์ในนรกนี้^{๓๗} มีอายุ ๒,๐๐๐ ปีอายุกับ (๑ วันนรก = ๑๔๕ ล้านปีของมนุษย์) นรกขุมนี้มีกำแพง ๔ ด้านเป็นเหล็กที่มีไฟเผาไหม้แดงโชนทุกด้าน เปลวไฟที่พุ่งออกจากแต่ละด้านไกลถึง ๑๐๐ โยชน์ พื้นเป็นเหล็กที่ถูกไฟเผาแดงโชนอยู่ตลอด ปิดด้วยกระเบื้องเหล็กอันมีไฟลุกโชนอยู่ตลอดเวลา ประมาณ ๙ โยชน์ มีภูเขาเหล็กที่ถูกเป็นไฟตลอดเวลา ลุกใหญ่ๆ หลายลูก กระทบสัตว์นรก นายนริยบาลทั้งหลาย ให้สัตว์นรกเข้าไปในแผ่นดินเหล็กที่มีเปลวไฟลุกโพล่ง ได้ ๙ โยชน์เพียงเอง แล้วทำไมให้หวั่นไหวในนรกนี้ ลำดับนั้น ภูเขาเหล็กอันลุกโพล่งด้วยไฟ ลุกใหญ่ๆ เกิดขึ้นแต่ด้านทิศบูรพา ครางกระหึ่มอยู่เหมือนเสียงอสนีบาต กลิ้งมาบดสัตว์นรกเหล่านั้น รวากะว่าบดงากระทำให้เป็นผงและไปตั้งอยู่ในทิศปัจฉิม แม้ภูเขาเหล็กที่ตั้งขึ้นแต่ทิศปัจฉิม ก็กลิ้งไปเหมือนเช่นเดียวกัน แล้ว ตั้งอยู่ในทิศบูรพา อนึ่งภูเขาทั้ง ๒ ลูกนั้นได้กลิ้งมาปะทะกันแล้วบดขยี้สัตว์นรก ดุจบีบลำอ้อยในเครื่องยนต์สำหรับบีบอ้อย^{๓๘}

๔) โรรวนรก (ธุมโรรว หรือจุฬโรรว) นรกที่สัตว์ร้องไห้เพราะควันไฟ หมายถึงนรกที่มีควันไฟรมสัตว์นรกทางทวารทั้ง ๙ อยู่ตลอดเวลา^{๓๙} มีอายุ ๔,๐๐๐ ปีอายุกับ (๑ วันนรก = ๕๗๖ ล้านปีมนุษย์) มีกำแพง ๔ ด้าน เต็มไปด้วยควันอันแสบ ควันจะแทรกเข้าไปตามปากแผลทั้ง ๙ ของพวกสัตว์นรกที่ไหม้อยู่แล้วค่อนข้างให้เป็นผงไหลออกมาคล้ายดั่งแป้ง สัตว์นรกเหล่านั้นส่งเสียงดังร้องครวญครางอยู่^{๔๐}

^{๓๔} พุ.ชา.สญฺธิ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๓๕} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๐.

^{๓๖} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๐.

^{๓๗} พุ.ชา.สญฺธิ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๓๘} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๐.

^{๓๙} พุ.ชา.สญฺธิ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๔๐} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๐.

๕) มหาโรรูนรก (ชาลโรรว) นรกที่สัตว์ร้องไห้เพราะเปลวไฟ หมายถึงนรกที่มีเปลวไฟพุ่งวูบเข้าทางทวารทั้ง ๙ เผาสัตว์นรกตลอดเวลา^{๔๑} อายุ ๘,๐๐๐ ปี อายุกับ (๑ วันนรก = ๒,๓๐๔ ล้านปีมนุษย์) เป็นนรกขุมที่เต็มไปด้วยเสียงร้องครวญครางมากกว่าขุมก่อน เต็มไปด้วยเปลวไฟอันแสดงคล้ายเลือด แทรกเข้าไปตามปากแผลทั้ง ๙ ของเหล่าสัตว์นรก^{๔๒}

๖) ตาปนรก (จุพตาปน) นรกที่ทำให้ร้อน หมายถึงพวกสัตว์นรกในนรกนี้จะถูกแทงด้วยหลาวเหล็กเท่าลำตาลลุกเป็นไฟ^{๔๓} อายุ ๑๖,๐๐๐ ปีอายุกับ (๑ วันนรก = ๙,๒๑๖ ล้านปีมนุษย์) นรกขุมนี้เผาสัตว์นรกทั้งหลายไม่ให้กระดิกได้ แผ่นดินภายในนรกนี้ ลุกเป็นโพลงทำให้สัตว์นรกทั้งหลายมีร่างที่ลุกเป็นเปลวเพลิงเผาสัตว์นรกไม่ให้กระดิก ส่วนหลาวไม่ได้ติดไฟ นายนิรยบาลทั้งหลาย จับให้สัตว์นรกก้นงบนหลาวเหล็กที่ลุกโพลง มีประมาณเท่าลำตาล^{๔๔}

๗) มหาตาปนรก (ปตาปน) นรกที่ทำให้ร้อนมาก หมายถึงสัตว์นรกในนรกนี้ถูกไล่ตีหนีขึ้นไปบนภูเขา บนกำแพงที่ร้อน ตกลงมาถูกหลาวเหล็กเสียบแทง^{๔๕} อายุครึ่งอันตรกัปของมนุษย์ นรกขุมนี้มีกำแพงเหล็กทุกด้าน มีไฟที่มีความร้อนสูง เผาสัตว์นรกทั้งหลายให้เราร้อนเหลือประมาณ นายนิรยบาลประหารสัตว์ผู้เกิดในนรกขุมนี้ ด้วยอาวุธทั้งหลายที่กำลังลุกโชนแล้วให้ขึ้นไปสู่ภูเขาเหล็กที่มีไฟโพลง ในเวลาที่สัตว์นรกเหล่านั้นยืนอยู่บนยอดภูเขา ลมอันมีกรรมเป็นปัจจัย พัดประหารสัตว์นรกเหล่านั้น สัตว์นรกเหล่านั้นไม่อาจจะทรงตัวอยู่ได้บนภูเขานั้น ก็มีท่าในเบื้องบนมีศีรษะในเบื้องต่ำตกลงมา ในขณะนั้นหลาวเหล็กอันลุกเป็นไฟ ตั้งขึ้นบนแผ่นดินเหล็กเบื้องล่าง สัตว์นรกเหล่านั้นก็เอาศีรษะกระแทกหลาวเหล็กเหล่านั้น ร่างกายทะลุเข้าไปในหลาวเหล็กเหล่านั้น ลุกโพลงไหม้อยู่^{๔๖}

๘) อเวจีมหานรก นรกที่ไม่มีเวลาว่าง หมายถึงนรกที่มีเปลวไฟพุ่งออกมาจากทิศทั้ง ๔ เผาสัตว์นรกอยู่ตลอดเวลา^{๔๗} มีอายุหนึ่งอันตรกัปของมนุษย์ นรกขุมนี้รวมทั้งผา วัดโดยผ่ากลางได้ ๓๑๘ โยชน์ (รวมทั้งอุสสทนรกด้วยเป็นหมื่นโยชน์) ความว่างเปล่า คือระหว่างคั่นของเปลวไฟ สัตว์นรกหมกไหม้อยู่ ในมหานรกนี้เปลวไฟทั้งหลาย ตั้งแต่ผาด้านทิศบูรพาเป็นต้น กลับมากระทบในผาด้านทิศปัจฉิมเป็นต้น ทะลุผาก่อนแล้วจับข้างหน้าได้ ๑๐๐ โยชน์ ส่วนเปลวไฟที่ตั้งขึ้นในเบื้องต่ำมากระทบเปลวไฟเบื้องบน เปลวไฟที่ตั้งขึ้นในเบื้องบนมากระทบเปลวไฟในเบื้องต่ำจึงได้ชื่อว่าเปลวไฟในมหานรกอเวจีไม่มีระหว่างคั่น สำหรับสถานที่มีประมาณ ๑๐๐ โยชน์ ภายในมหานรกนี้

^{๔๑} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๐.

^{๔๒} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๑.

^{๔๓} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๔๔} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๒.

^{๔๕} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

^{๔๖} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๑๘๒.

^{๔๗} พุ.ชา.สญฺญ. (ไทย) ๒๘/๘๓-๘๔/๔๗.

เต็มไปด้วยสัตว์นรกอันหาวว่างคั่นไม่ได้เลย ประดุจดั่งทะนนานเต็มไปด้วยน้ำนมและแบ่ง จึงประมาณได้ว่าสัตว์นรกที่หมกหม้อยู่ที่นั่นย่อมไม่มีอิริยาบถทั้ง ๔ จึงทำให้สัตว์นรกเหล่านั้นไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หมกหม้อยู่เฉพาะที่ของตน

พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงอเวจีนรกที่มีปรากฏในพระไตรปิฎก สังกตนิคายนิกายสคาถวรรคว่ามีนรกเล็กอยู่ในนรกใหญ่ อันไม่มีภูมิเป็นของตนเองแต่เป็นที่ซึ่งสัตว์จะต้องรับกรรม ดังนี้คือ

- ๑) อัพพุทนรก
- ๒) นิรพพุทนรก
- ๓) อพัพพนรก
- ๔) อุทนรก
- ๕) อัญญนรก
- ๖) กุมุทนรก
- ๗) โสคันธิกนรก
- ๘) อุปลนรก
- ๙) ปุณฺธิรณนรก
- ๑๐) ปทุมนรก^{๔๘}

ดังที่ภิกษุรูปหนึ่งได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าเรื่องอายุของนรกขุมเล็กมีประมาณอายุในปทุม นรกนานเท่าไรหนอ...พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุรูปหนึ่งเกี่ยวนมเล็ดงาของชาวโกศล มีอัตรา ๒๐ ขารี ๔ ได้แก่ กุฑวะ หรือปสตะ (พายมือ) เป็น ๑ ปัตตะ (กอบ) ๔ ปัตตะ เป็น ๑ อาพทกะ ๔ อาพทกะ เป็น ๑ โทณะ ๔ โทณะ เป็น ๑ มาณิกา ๔ มาณิกา เป็น ๑ ขารี ๔ ขารี เป็น ๑ วาหะ ๔ วาหะ เป็น ๑ ธารณะ ๔ ธารณะ เป็น ๑ ปละ ๔ ปละ เป็น ๑๒ ตุลาคม ๒๐ ตุลา เป็น ๑ ภาระ ล่วงไปแล้ว ๑๐๐,๐๐๐ ปี บุรุษจึงนำนมเล็ดงาออกจากเกวียนนั้น หนึ่งเมล็ด เมล็ดงาหนึ่งเกวียนของชาวโกศลซึ่งมีอัตรา ๒๐ ขารีนั่นจะพึงหมดไปโดยทำนอง นี้เร็วกว่า แต่ว่า ๑ อัพพุทนรกเป็นนรกเล็กอยู่ในนรกใหญ่ ไม่มีภูมิเป็นของตนเอง แต่เป็นที่ซึ่งสัตว์จะต้องรับกรรม เช่น อัพพุทนรกเป็นสถานที่ทรมานสัตว์โดยการนับขึ้นเนื้อเป็นเครื่องบอกระยะเวลาในการทรมานสัตว์หาหมดไม่^{๔๙}

- ๒๐ อัพพุทนรก เป็น ๑ นิรพพุทนรก
- ๒๐ นิรพพุทนรก เป็น ๑ อพัพพนรก
- ๒๐ อพัพพนรก เป็น ๑ อุทนรก
- ๒๐ อุทนรก เป็น ๑ อัญญนรก
- ๒๐ อัญญนรก เป็น ๑ กุมุทนรก
- ๒๐ กุมุทนรก เป็น ๑ โสคันธิกนรก

^{๔๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๓/๒๕๐.

^{๔๙} อ.ทสก.อ. (ไทย) ๓๘/๕/-/๓๖๖.

๒๐ โสคันธิกนรก เป็น ๑ อุปปนรก

๒๐ ปปนรก เป็น ๑ ปุณฺธิรณรก

๒๐ ปุณฺธิรณรก เป็น ๑ ปทุมนรก...บุคคลผู้ตั้งวาจาและใจอันชั่ว ตีเตียนพระ
อริยะ ย่อมเข้าถึงนรกสิน ๑๓๖,๐๐๐ นรีพพุทกัป กับอีก ๕ อัพพุทกัป”^{๕๐}

พร้อมทั้งได้ทรงตรัสถึงผัสสาตนิก ๖ ชุมในอเวจีมหานรกดังนี้

ในนรกทั้ง ๖ ชุม สัตว์ย่อมเห็นรูปร่างได้อย่างหนึ่งทางตาได้ แต่ได้เฉพาะ รูปที่ไม่น่า
ปรารถนา...เห็นได้เฉพาะรูปที่ไม่น่าใคร...เห็นได้เฉพาะรูปที่ไม่น่าพอใจ ฟังเสียงได้อย่างใด อย่าง
หนึ่งทางหูได้ ฯลฯ ดมกลิ่นได้อย่างใดอย่างหนึ่งทางจมูกได้ ฯลฯ ลิ้มรสอย่างใดอย่างหนึ่งได้ ฯลฯ
ถูกต้องโณรสสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งได้ แต่รู้แจ้งเฉพาะธรรมารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนา...รู้แจ้งได้เฉพาะ
ธรรมารมณ์ที่ไม่น่าใคร...รู้แจ้งได้เฉพาะธรรมารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ”^{๕๑}

นอกจากมหานรกตามที่กล่าวมาข้างต้น มหานรกแต่ละชุม จะมี อุสสุทฺถนรก(นรก
บริวาร) ด้านละ ๔ ดังนั้น มหานรกชุมหนึ่งๆ จึงมีอุสสุทฺถนรก ๑๖ แห่ง มหานรก ๘ ชุมมีอุสสุทฺถนรก
๑๒๘ รวมกับมหานรก ๘ ชุม เป็น ๑๓๖ ชุม^{๕๒}

ในที่นี้จะขอลำถึง อุสสุทฺถนรกเพียง ๔ ชุม ที่ล้อมรอบเป็นบริวารในทิศบูรพาของมหา
นรกชุมที่ ๑ คือ สัตว์ข้ามมหานรกเท่านั้น เนื่องจากอุสสุทฺถนรกในทิศอื่นๆ ที่ล้อมรอบเป็นบริวารมหา
นรกชุมอื่นๆ ก็มีชื่อเหมือนๆ กัน ต่างกันแต่เพียงโทษหนักเบาเท่านั้น ดังนี้คือ

๑) คุณนรก เป็นนรกบริวารที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับมหานรกเป็นอันดับที่ ๑ เมื่อสัตว์นรกพ้น
ทุกข์โทษจากมหานรกชุมใหญ่แล้ว แต่เศษบาปกรรมยังไม่สิ้น ก็เคลื่อนออกมารับทุกข์โทษ ณ คุณ
นรก เป็นห้วงน้ำที่คล้ายน้ำหนองน้ำเลือด มีโคลนตม คุณอันน่าเกลียด มีกลิ่นเหม็นเน่าดุจซากศพ
สัตว์นรกยืนอยู่ ณ ห้วงน้ำนั้น หมู่นอนปากเหล็ก มีร่างกายใหญ่โตเหลือประมาณทำลายผิวหนัง
ซ่อนไซเข้าไปในเนื้อและเลือด กัดกินสัตว์นรกนั้น...^{๕๓} ซึ่งนอนเหล่านั้นแต่ละตัวมีปากแหลมดั่ง
เข็ม ทั้งตัวก็อ้วนพีใหญ่โตเท่าข้าวสาร แลดูน่าเกลียดน่ากลัวยิ่งนัก เมื่อสัตว์นรกตกลงมา นอน
นรกก็แสดงอาการดีใจ เข้าล้อมกายสัตว์นรกนั้น แล้วพากันแทะกัดกินเนื้อจนเหลือแต่กระดูก และ
กัดกันกระดูกต่อไป สำหรับนอนนรกที่ยังเล็ก พอเข้าถึงกายอันใหญ่โตของสัตว์นรกได้ก็พากันได้
เข้าไปในปากกัดกินไล่ใหญ่ไล่ย่อยดับปอด แล้วลอดออกมาทางทวารเบื้องล่าง บ้างครั้งก็เข้าไปทาง
ทวารเบื้องล่าง กัดกินอวัยวะภายใน แล้วออกมาทางปาก สัตว์นรกต้องสวดยทุกขเวทนาอยู่ในคุณ
นรknนี้จนกว่าจะสิ้นกรรมที่ทำไว้

๒) กุกกุพฺพนรก สัตว์นรกเมื่อพ้นจากคุณนรกหากเศษกรรมยังไม่สิ้นก็เคลื่อนมารับทุกข์
โทษในอุสสุทฺถนรกอันดับที่ ๒ นี้ ซึ่งเป็นนรกที่มีเถ้าร้อนประมาณ ๑๐๐ โยชน์ ภายในเต็มไปด้วย

^{๕๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๖๐๔/๒๕๐-๒๕๒.

^{๕๑} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๒๑๔/๑๗๐.

^{๕๒} พ.ชา.สญฺธิ. (ไทย) ๒๘/๔๒/๔๗.

^{๕๓} พ.ชา.สญฺธิ. (ไทย) ๒๘/๑๑๕-๑๑๖/๕๑.

เปลวไฟและถ่านเพลิงขนาดเท่าเรือนยอด^{๕๔} สำหรับเผาสัตว์นรกทั้งหลายให้ได้รับทุกขเวทนาอันกล้าแข็ง สัตว์นรกเมื่อถูกถ่านเพลิงอันร้อนแรงเผาสุรระให้ย่อยยับละเอียดเป็นจุณได้รับทุกข์ทรมานแสนสาหัส ตราบจนกว่าจะสิ้นกรรม จึงไปเกิดในที่อื่นต่อไป หากยังไม่สิ้นกรรมตายแล้วก็ต้องเกิดในกุกกุพนรknี้อีกนั่นเอง

๓) อสิปัตตนรก สัตว์นรกเมื่อพ้นจากกำแพงแห่งกุกกุพนรก ก็ถึงบริเวณอุสสุทนรกอันดับที่ ๓ นี้ ซึ่งเป็นนรกที่มีไม้มะม่วงใหญ่ มีใบดกครึ้นอยู่หลากหลาย แลดูประหนึ่งสวนอุทยานอันใหญ่กว้าง เมื่อสัตว์นรกแลเห็นต่างก็ดีใจ เข้าไปเพื่อจะนั่งนอนภายใต้ร่มมะม่วงแต่เมื่อเข้าไป ก็มีลมกรรมพัดมาอย่างแรง ใบมะม่วงที่ดกครึ้น ก็กลายเป็นหอกเป็นดาบอันคมกล้า หลุดร่วงลงมาถูกกายาแห่งสัตว์นรกทั้งหลายให้เป็นแผลหวอะหวะ บางทีก็ขาดเป็นท่อนๆ ถูกแขน แขนก็ขาด ถูกขา ขาก็ขาด^{๕๕} เมื่อเป็นดังนี้ สัตว์นรกต่างก็เผ่นหนีออกจากที่นั่นโดยเร็ว แต่ปรากฏว่าที่กำแพงเหล็กมีเปลวไฟลุกแดงโร่ ชำแรกปฐพีผุดโผล่ขึ้นมาขวางหน้าเอาไว้ สัตว์นรกทั้งหลายซึ่งมีบาดแผลเต็มไปด้วยร่าง เลือดแดงฉานก็วิ่งวนเวียนไปมา คราที่นั่นก็มีสุนัขนรกร่างกายใหญ่โตเท่าช้างสาร วิ่งมาขบกัดกินเลือดเนื้อจนเหลือแต่กระดูก และยังมีแร้งนรกซึ่งมีปากเป็นเหล็ก ตัวโตประมาณเท่าเกวียนเท่ารถ พวกกันมาโฉบเฉี่ยวแย่งจิกทั้งเนื้อสัตว์นรกฉีกกินเป็นอาหาร ตราบใดกรรมยังไม่สิ้นสัตว์นรกก็นำต้องเสวยทุกขเวทนาอยู่ในอสิปัตตนรกนี้

๔) เวตรณีนรก เมื่อพ้นจากกำแพงแห่งอสิปัตตนรก ก็ถึงบริเวณอุสสุทนรกอันดับที่ ๔ นี้ เป็นแม่น้ำที่ข้ามได้ยาก มีต้นจ้าวทั้งหลายล้วนเป็นเหล็กมีหนามแหลมเหมือนหนามยาว ๑๖ องคุลี ห้อยย้อยปกคลุมข้ามไปได้ยากทั้ง ๒ ฝั่ง^{๕๖} ประกอบด้วยน้ำค้างที่ร้อนเดือดพล่านเปรียบด้วยเปลวเพลิง^{๕๗} ที่เต็มไปด้วยน้ำเค็มน้ำแสบตั้งอยู่ชั่วนิรันดร์ มีเครือหวายหนามเหล็กล้อมอยู่โดยรอบเป็นขอบเขต ในท่ามกลางปรากฏเป็นดอกปทุมหลากหลาย เมื่อสัตว์นรกเห็นก็เข้าใจว่าเป็นแม่น้ำอันเย็นสนิทน่าอาบ น่าดื่ม ต่างก็ดีใจ หวังจะอาบดื่มกินให้สบาย จึงวิ่งมาโดยเร็วเพราะอดอยากไม่เห็นน้ำมาเป็นเวลานาน เมื่อถึงก็กระโจนลงไปเครือหวายเหล็กซึ่งคมเหมือนหนามเหมือนดาบ ก็บาดร่างกายทำให้เป็นแผลในน้ำเค็ม สัตว์นรกทั้งหลายย่อมได้รับทุกขเวทนาทั้งเจ็บทั้งแสบ แล้วเกิดมีเปลวไฟลุกขึ้นไหม้เผาทั้งๆ อยู่ในแม่น้ำนั่นเอง ไฟนรกไหม้สุรระร่างกายของสัตว์นรกให้ดำไหม้เกรียมเหมือนกับต้นไม้ในป่าที่ถูกไฟไหม้ บางตนมีร่างห้อยระย้าบนเครือหนามหวายร้องดิ้นกระวนกระวายในไม่ช้าก็ตกลงไปต้องดอกบัวหลวงอันมีกลีบเป็นกรด ที่ตั้งอยู่กลางน้ำเค็มมีเปลวไฟติดอยู่ตลอดเวลา ใบบัวเหล็กแดงก็บาดร่างกายให้ขาดวัน แล้วตกจากกลีบบัวนรกตกลงไปก็ถูกคมบางที่หยายอยู่ใต้พื้นน้ำบาด และถูกนายนิรยบาลที่ถือหอกแหลนหลาวเงียดเงี้ยวจ้วงแทง แล้วเอาเบ็ดนรกเกี่ยวลากขึ้นมาบังคับให้นอนหงายเหนือแผ่นเหล็กแดงแล้วเอาหลาวเหล็กงัดปากเอาก้อนเหล็กที่ลุกแดงยัดใส่ปาก ครั้นนายนิรยบาลเห็นสัตว์นรกกินก้อนเหล็กแดง ร้องให้ครวญครางก็ถามว่า

^{๕๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๑/๓๑๖.

^{๕๕} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๕๑๙-๕๒๐/๓๑๖.

^{๕๖} พุ.ชา.สฎฐิ. (ไทย) ๒๘/๑๑๙/๕๒.

^{๕๗} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๕๓๙/๒๕๑.

ท่านอยากกินอะไร สัตว์นรก ตอบ น้ำ นายนิรบาลจึงเอาน้ำทองแดงที่กำลังร้อนเดือดพล่านกรอกลงไปปากของสัตว์นรก ต้องเสวยทุกขเวทนาอันแสนเจ็บปวดอยู่อย่างนี้ จนกว่าจะสิ้นกรรมที่ทำมา

นอกจากอุสสุทนรกทั้ง ๑๒๘ ชุมซึ่งล้อมรอบเป็นบริวารชั้นในของมหานรก ๘ ชุม แล้วก็ยังมีนรกชุมเล็กล้อมรอบเป็นบริวารชั้นนอกในทิศทั้ง ๔ ทิศละ ๑๐ ชุม นรกชุมเล็กที่ล้อมรอบเป็นบริวารชั้นนอกของมหานรกทั้ง ๘ ชุม เรียกว่า ยมโลกนรก ยมโลกนรก ตั้งอยู่ในสถานที่ซึ่งต่อจากอุสสุทนรกออกไป เป็นนรกชุมเล็กล้อมรอบเป็นบริวารชั้นนอกของมหานรกทั้ง ๘ นั้น มหานรกแต่ละชุม มียมโลกนรกล้อมรอบเป็นบริวารชั้นนอกอยู่ในทิศทั้ง ๔ รวมเป็น ๔๐ ชุมพอดี จึงรวมเป็นยมโลกทั้งหมด ๓๒๐ ชุม^{๕๘}

ยมโลกตามที่ปรากฏชื่อ เป็นนรกระดับที่ ๓ ตั้งอยู่ถัดจากอุสสุทนรก อุสสุทนรกเป็นนรกบริวารของมหานรก ๘ ชุม เป็นนรกระดับที่ ๒ รองจากมหานรก ๘ ชุม ที่ปรากฏชื่อ คือ

๑. เวตรณีนทีนรก	๒. สุนัขนรก
๓. สัตว์โคตรนรก	๔. อังคารกาสนรก
๕. โลหกุมภินรก	๖. โลหกุมภินรก (อีกชุมหนึ่ง)
๗. ฤเสนทีนรก	๘. ตุนนรก
๙. โอรัมภิกานรก	๑๐. มุตตากรีสปูณณรทนรก
๑๑. อโยโลหิตปูพพปูณณรทนรก	๑๒. ภูฏการินรก
๑๓. อติจารนีตถีนรก	๑๔. ชลิตอังการปูณณนรก
๑๕. มิจฉาทิฏฐิกนรก	๑๖. ขุรธารินรก
๑๗. โกฏิสิมพลีนรก	๑๘. มิคลุตทกาทีนรก
๑๙. ชาโรทกนทีนรก	๒๐. ขุรส์ญจิตนรก
๒๑. วาลเวฐฐมหายันตนรก	๒๒. อัมพุทนรก
๒๓. นิรพพุทนรก	๒๔. อุพพนรก
๒๕. อฏฏนรก	๒๖. โสคันธิกนรก
๒๗. อุปปลนรก	๒๘. ปทุมนรก
๒๙. คัพภปาตณนรก	๓๐. กุณปนรก ^{๕๙}

นอกจากนี้ยังมีมหานรกอีกชุมหนึ่ง คือ โลกัณฑ์นรกเป็นนรกชุมยิ่งใหญ่ อยู่นอกจักรวาลอยู่ตรงรอยต่อระหว่างจักรวาลนี้กับจักรวาลอื่น^{๖๐}

^{๕๘} พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ. ๙), **กรรมทิปนี**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนต, ๒๕๒๑), หน้า ๔๔๖.

^{๕๙} พระสิริมังคลจารย์, **จกกวาททิปนี**, (กรุงเทพมหานคร: หอสมุดแห่งชาติกรมศิลปากรจัดพิมพ์แจก. เซ็นทรัลเอนกซ์เพรชศึกษาการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐๕-๑๐๙.

^{๖๐} พระสิริมังคลจารย์, **จกกวาททิปนี**, หน้า ๑๑๖.

ในจักรวาลหนึ่งมีกำหนดเท่ากับโอกาสที่พระจันทร์กับพระอาทิตย์โคจร^{๖๑} มีแต่ความทุกข์มีตมannonการ มัวเป็นหมอก^{๖๒} นากลัวกลางคืนกลางวันไม่มีปรากฏ^{๖๓} มองไม่เห็นอะไร เต็มไปด้วยทะเลน้ำกรดเย็น ตั้งอยู่บริเวณช่อง ระหว่าง ๓ จักรวาลซ้อนกัน มีสุนัข ๒ ตัว คือ สุนัขต่างและสุนัขดำคล้ำ มีตัวกำยำ ลำสัน แข็งแรง พวกมันมาใช้เขี้ยวเหล็กกัดกินสัตว์นรกจนตัวขาดกระจายเลือดไหลโรธม^{๖๔} มีนายนิรยบาลชื่อ กาพะ และอุปกาพะ ใช้หอกและดาบเขียดเฉือนและทิ่มแทงที่หน้าอก และคอ, ท้อง วิ่งไปมาอยู่ในนรกมีตัวขาดกระจัดกระจายเลือดไหลโรธม^{๖๕} ในโลกันตนรกนี้มีห้าฝนชนิดต่างๆ คือ ฝนหอก ฝนดาบ ฝนแหลน ฝนหลาว มีหระกายลูกวาว เหมือนถ่านเพลิงตกลงบนศีรษะสัตว์นรก และมีสายอัสนีบาดศีลาแดงโชนตกลงทับสัตว์นรกรุน^{๖๖} มีลมร้อนอันยากที่จะทนได้ สัตว์นรกระสับกระส่ายวิ่งพล่านไปมาหาที่ซ่อน^{๖๗} สัตว์นรกที่มาเกิดต้องได้รับทุกขเวทนาเป็นเวลา ๑ พุทธันตร จากผลกรรมชั่ว พวกที่เกิดในโลกันตนรก เป็นพวกที่มีกรรมหนัก เช่น พวกที่เป็นนิตยตมิฉาภิภูฏิกรรม พวกที่ทำสังฆเภทกรรม เมื่อโลกจะทำลายก็จุติจากอบายภูมิในที่ที่โลกทำลาย ไปเกิดต่อในโลกันตนรก

เนื่องจากเมืองนรกรุนนั้นมีมากหลายขุม เพื่อความสะดวกแก่การจดจำ จึงขอนำเอจำนวนนรกรกทั้งหมดมารวบรวมไว้ดังนี้

๑. มหานรก ๘ ขุม
๒. อุตสุทนรก ๑๒๘ ขุม
๓. ยมโลกนรก ๓๒๐ ขุม
๔. โลกันตนรก ๑ ขุม

จึงรวมเป็นนรกรกทั้งสิ้น ๔๕๗ ขุม^{๖๘}

ในเวจีมหานรก มีนรกลี้อยู่ใน ไม่มีภูมิเป็นของตนเอง แต่เป็นที่ซึ่งสัตว์จะต้องรับกรรม อันได้แก่ อัพพุทนรก นิรพพุทนรก อพัพพนรก อุทนรก อัญญนรก กุมุทนรก โสคธกนรก อุปปลนรก ปุณทริกนรก ปทุมนรก ดังเช่นอัพพุทนรกเป็นสถานที่ทรมานสัตว์โดยการนับขึ้นเนื้อเป็นเครื่องบอกระยะเวลาในการทรมานสัตว์^{๖๙}

ดังเช่น โภกาลิกภิกษุ กล่าวร้าย ท่านพระสารีบุตร และท่านพระโมคคัลลานะว่าเป็นผู้มีความปรารถนาชั่ว ตกอยู่ในอำนาจความปรารถนาชั่ว เมื่อมรณภาพ แล้วไปเกิดในปทุมนรก เพราะ

^{๖๑} อิง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๑/๓๐๖.

^{๖๒} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๑๗๓๙/๓๙๖.

^{๖๓} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๓๐๖/๓๘๕.

^{๖๔} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๓๐๗-๑๓๐๘/๓๘๕.

^{๖๕} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๓๐๙-๑๓๑๐/๓๘๕.

^{๖๖} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๓๑๑/๓๘๕.

^{๖๗} พุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๑๓๑๒/๓๘๕.

^{๖๘} พระราชาวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙), **กรรมทิปนี**, หน้า ๔๔๙.

^{๖๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๖๐๓-๖๐๔/๒๕๐-๒๕๑.

มีจิตผูกอาฆาตในท่านพระสารีและพระโมคคัลลานะ^{๗๐} สมดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสว่า บุคคลผู้ตั้ง วาจาและใจอันชั่ว ตีเตียนพระอริยะ ย่อมเข้าถึงนรกสิ้น ๑๓๖,๐๐๐ นิรพพุทท์กับอีก ๕ อัพพุทท์กับ^{๗๑}

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุ ประมาณอายุใน ปทุมนรกนานนัก ประมาณอายุใน ปทุม นรานั้น ยากที่จะนับได้ว่า “ประมาณปีเท่านี้ ประมาณ ๑๐๐ ปี เท่านี้ ประมาณ ๑,๐๐๐ ปี เท่านี้ ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ปีเท่านี้” ทรงตรัสว่า ภิกษุ หนึ่งเกวียนเมล็ดงาของชาวโกศลมี อัตราร ๒๐ ขารี่ ล่วงไปแล้ว ๑๐๐,๐๐๐ ปี บุรุษจึงนำเมล็ดงาออกจากเกวียนนั้นหนึ่งเมล็ด เมล็ดงาหนึ่งเกวียนของชาวโกศลซึ่งมีอัตราร ๒๐ ขารี่นั้นจะพึงหมดไปโดยท่านองนี้เร็วกว่า แต่ว่า ๑ อัพพุทท์นรก ๒ หาหมดไม่

๒๐ อัพพุทท์นรก เป็น ๑ นิรพพุทท์นรก

๒๐ ปุณทริกนรก เป็น ๑ ปทุมนรก^{๗๒}

จาก สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ได้แสดงอเวจีมหานรก ไว้เช่น

พระเทวทัตเกิดในอเวจีถูกตรึงด้วยหลาวเหล็ก...เธอเป็นผู้ไหวติงไม่ได้ ถูกไฟไหม้อยู่ สรีระ สูงประมาณ ๑๐๐ โยชน์ เกิดในก้นอเวจีซึ่งมีประมาณ ๓๐๐ โยชน์ ศีรษะสอดเข้าไปสู่แผ่น เหล็กในเบื้องบน จนถึงหมวกหู เท้าทั้งสองจมแผ่นดินเหล็กลงไปข้างล่างจนถึงข้อเท้า หลาว เหล็กมีประมาณเท่าลำตาลขนาดใหญ่ ออกจากฝาด้านหลัง แทะกลางหลังทะลุหน้าอก ปีกฝาด้านหน้า อีกหลาวหนึ่งออกจากฝาด้านขวา แทะซี่ข้างเบื้องขวา ทะลุออกซี่ข้างเบื้องซ้าย ปีก ฝาด้านซ้าย อีกหลาวหนึ่ง ออกจากแผ่นข้างบน แทะกระหม่อมทะลุออกส่วนเบื้องต่ำ ปีกลงสู่ แผ่นดินเหล็ก”^{๗๓}

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงตรัสเล่าถึง ความทุกข์ทรมานในนรกไว้ว่า^{๗๔} เมื่อพญายมครั้นสอบสวนซักไซ้ไล่เลียงแล้ว...นายนิรบาลจึงลงกรรมกรณซื้อเครื่องพันธนาการ ๕ อย่าง คือ ตอกตะปูเหล็กร้อนแดงที่มือ ๒ ข้าง ที่เท้า ๒ ข้าง และที่กลางอก เขาเสวยทุกขเวทนา กล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน ณ ที่นั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรบาลฉุดลากเขาไป เอาขวานฉาก ฯลฯ จับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง เอามือ เนิื่อน ฯลฯ จับเขาเทียมรถเล่นกลับไปกลับมาบนพื้นดินอันร้อนลวกเป็นเปลวโชติช่วง ฯลฯ บังคับ เขาขึ้นลงภูเขาก้อนเพลิงลูกใหญ่ที่ไฟลุกโชน ฯลฯ จับเขาเอาเท้าขึ้น เอาศีรษะลง พุ่มลงใน

โลหภูมิอันร้อนแดงลวกเป็นแสงไฟ เขาถูกต้มเดือดจนตัวพองในโลหภูมินั้น เขาเมื่อถูก ต้มเดือดจนตัวพองในโลหภูมินั้นบางครั้งลอยขึ้นบางครั้งจมลง บางครั้งลอยขวาง เขาเสวย

^{๗๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๔๙-๖๐๐/๒๔๘-๒๔๙.

^{๗๑} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๔๗/๒๔๘.

^{๗๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๖๐๓-๖๐๔/๒๕๐-๒๕๑.

^{๗๓} ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/-/๑๙๘-๑๙๙.

^{๗๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๗/๓๑๔-๓๒๐.

ทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในโลหกุมภีอันร้อนแตงนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไปก็มหารกนั้นมิ ๔ มุม ๔ ประตู แบ่งออกเป็นสามมีกำแพงเหล็กล้อมรอบ ครอบด้วยฝาเหล็กมหารกนั้น มีพื้นเป็นเหล็ก ลูกโซนโชติช่วงแผ่ไปไกลด้านละ ๑๐๐ โยชน์ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ

เปลวไฟแห่งมหารกนั้น ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศตะวันออกจรดฝาด้านทิศตะวันตก ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศตะวันตกจรดฝาด้านทิศตะวันออก ลูกโพล่งขึ้นจากฝาด้านทิศเหนือจรดฝาด้านทิศใต้ ลูกโพล่งขึ้น จากฝาด้านทิศใต้จรดฝาด้านทิศเหนือ ลูกโพล่งขึ้นจากเบื้องล่างจรดเบื้องบน ลูกโพล่งขึ้นจากเบื้องบนจรดเบื้องล่าง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในมหารกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

มีสมัยที่บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน ประตูด้านทิศตะวันออกของมหารกนั้น จะถูกเปิด เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็วจึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดุกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้ว จะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึง ประตูนั้นจะถูกปิด เขาจึงเสวย ทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในมหารกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

มีสมัยที่บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน ประตูด้านทิศตะวันตกของมหารกนั้น จะถูกเปิด...ประตูด้านทิศเหนือจะถูกเปิด...ประตูด้านทิศใต้จะถูกเปิด...เขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็วจึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดุกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที ในขณะที่เขามาถึงประตูนั้นจะถูกปิด เขาจึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหารกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

มีสมัยที่บางครั้งบางคราว เมื่อล่วงกาลไปนาน ประตูมหารกด้านทิศตะวันออกจะถูกเปิดเขาจะวิ่งไปที่ประตูนั้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเขาวิ่งไปอย่างรวดเร็วจึงถูกไฟไหม้ผิวบ้าง ไหม้หนังบ้าง ไหม้เนื้อบ้าง ไหม้เอ็นบ้าง แม้กระดุกทั้งหลายก็มอดไหม้เป็นควัน อวัยวะที่ถูกแยกออกแล้วจะกลับคงรูปเดิมทันที (แต่)เขาจะออกทางประตูนั้นได้

ภิกษุทั้งหลาย รอบๆ มหารกนั้น มีคูณรขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในคูณรนั้นในคูณรนั้นแล สัตว์ปากเข็มทั้งหลายย่อมเจาะ เจาะผิวแล้ว จึงเจาะหนัง เจาะหนังแล้ว จึงเจาะเนื้อ เจาะเนื้อแล้ว จึงเจาะเอ็นเจาะเอ็นแล้ว จึงเจาะกระดุก เจาะกระดุกแล้ว จึงกินเยื่อในกระดุกเขา เสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในมหารกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไปรอบๆ คูณรนั้น มีกุกกุลนรก๑ขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในกุกกุลนรกนั้น จึงเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในกุกกุลนรกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไปรอบๆ กุกกุลนรกนั้น มีป่าจ้วขนาดใหญ่สูง ๑ โยชน์ มีหนามยาว ๑๖ องคุลี ร้อนแตงลุก เป็นแสงไฟนายนิรยบาลบังคับเขาขึ้นลงที่ป่าจ้วนั้น เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในป่าจ้วนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

รอบๆ ป่าจ้วนนั้นมีป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบขนาดใหญ่อยู่ เขาเข้าไปในป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้น ใบไม้ที่เป็นดาบถูกลมพัดแล้วจะตัดมือเขาบ้าง ตัดเท้าบ้าง ตัดมือและเท้าบ้าง ตัดหูบ้าง ตัดจมูกบ้าง ตัดหูและจมูกบ้าง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป รอบๆ ป่าไม้ที่มีใบเป็นดาบนั้นมีแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างขนาดใหญ่อยู่ เขาตกลงในแม่น้ำ อันมีน้ำเป็นต่างนั้น จึงลอยไปในแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างนั้น ตามกระแสบ้าง ทวนกระแสบ้าง ตามกระแสและทวนกระแสบ้าง เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในรอกแม่น้ำอันมีน้ำเป็นต่างนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

ภิกษุทั้งหลาย นายนิรบาลใช้เบ็ดเกี่ยวสัตว์นรกนั้นขึ้นมาวางไว้บนบกแล้วถามเขาอย่างนี้ว่า ‘พอมหาจำเริญ เจ้าต้องการอะไร’ เขากล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าหิว เจ้าข้า นายนิรบาลจึงใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้า แล้วใส่ก้อนโลหะอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปาก ก้อนโลหะนั้นจึงไหม้ริมฝีปากบ้างไหม้ปากบ้าง ไหม้คอบ้าง ไหม้ท่อน้ำ พาสีใหญ่บ้าง ใส่น้อยบ้างของเขาออกมาทางทวารหนัก เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อน อยู่ในนรกนั้นแต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้นยังไม่สิ้นไป

นายนิรบาลถามเขาว่า พอมหาจำเริญ เจ้าต้องการอะไร เขากล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ากระหาย เจ้าข้า นายนิรบาลจึงใช้ขอเหล็กอันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเกี่ยวปากให้อ้า แล้วกรอกน้ำทองแดง อันร้อนแดงลุกเป็นแสงไฟเข้าไปในปาก น้ำทองแดงนั้นจึงลวกริมฝีปากบ้าง ลวกปากบ้าง ลวกคอบ้าง ลวกท่อน้ำ พาสีใหญ่บ้าง ใส่น้อยบ้างของเขา ออกมาทางทวารหนัก เขาเสวยทุกขเวทนากล้าอย่างหนัก เผ็ดร้อนอยู่ในนรกนั้น แต่ยังไม่ตายตราบเท่าที่บาปกรรมนั้น ยังไม่สิ้นไป นายนิรบาลจึงโยนเขาเข้าไปในมหานรกอีก^{๗๕}

๒.๒.๓ อายุของสัตว์นรก

มีคำบรรยายว่า กำหนดอายุของสัตว์นรกนั้นนานมาก พระพุทธองค์เมื่อตรัสถึงกำหนดอายุของสัตว์นรก ก็กำหนดอายุของสัตว์นรกโดยการยกข้ออุปมา เปรียบเทียบเท่านั้นไม่มีการระบุเป็นตัวเลขที่แน่นอน ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อื่นๆ เช่น กำหนดอายุของสัตว์ที่เกิดในอัพพทนรก กำหนดด้วยวิธีนี้ คือ เมล็ดงา ๑ วาหะ (๑ วาหะ มีเมล็ดงาจำนวน ๔,๐๙๖,๐๐๐,๐๐๐ เมล็ด ล่วงไป ๑๐๐ ปี จึงหยิบทิ้งไป ๑ เมล็ด จนหมด เมล็ดงา ๑ วาหะ เป็นประมาณอายุของสัตว์ที่บังเกิดในอัพพทนรก)^{๗๖}

ส่วนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มีกำหนดเวลาในอเวจีมหานรก ดังนี้

เมล็ดงาหนึ่งเกวียน ของชาวโกศลมีอัตรา ๒๐ ขารีนัน พึงถึงความสิ้นไป หมดไป โดยทำนองนี้ เรียกว่า นั้นยังไม่ถึง ๑ อัพพุทะในนรกเลย^{๗๗}

^{๗๕} บุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๕๗/๖๖๑.

^{๗๖} พระสังฆราชเมธีกร, **โลกทิปการ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหประชาพานิชย์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๖.

^{๗๗} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๘๘/๒๐๓.

๒๐ อัพพุทโนนรก	จึงเป็น ๑ นิรัพพุทะ
๒๐ นิรัพพุทะ	จึงเป็น ๑ อหทะ
๒๐ อหทะ	จึงเป็น ๑ อฏฐะ
๒๐ อฏฐะ	จึงเป็น ๑ กุมุทะ
๒๐ กุมุทะ	จึงเป็น ๑ โสคันธิกะ
๒๐ โสคันธิกะ	จึงเป็น ๑ อุปปละ
๒๐ อุปปละ	จึงเป็น ๑ ปุณทริกะ
๒๐ ปุณทริกะ	จึงเป็น ๑ ปทุมะ

ตัวอย่างเปรียบเทียบอายุของสัตว์นรกกับมนุษย์

๑) สัตว์นรก	มนุษย์	
๑ วันนรก	๙	ล้านปีมนุษย์
๑ เดือนนรก	๒๗๐	ล้านปีมนุษย์
๑๒ เดือนนรก	๓,๒๔๐	ล้านปีมนุษย์
๒) กาสัตถนรก	มนุษย์	
๑ วันนรก	๓๖	ล้านปีมนุษย์
๑ เดือนนรก	๑,๐๘๐	ล้านปีมนุษย์
๑๒ เดือนนรก	๑๒,๙๖๐	ล้านปีมนุษย์
๓) สังฆานรก	มนุษย์	
๑ วันนรก	๑๔๕	ล้านปีมนุษย์
๑ เดือนนรก	๔,๓๕๐	ล้านปีมนุษย์
๑๒ เดือนนรก	๕๒,๙๒๕	ล้านปีมนุษย์
๔) มหาโรรูนรก	มนุษย์	
๑ วันนรก	๒,๓๐๔	ล้านปีมนุษย์
๑ เดือนนรก	๖๙,๑๒๐	ล้านปีมนุษย์
๑๒ เดือนนรก	๘๔๐,๙๖๐	ล้านปีมนุษย์

จึงเห็นได้ว่าประมาณอายุของนรกแต่ละขุมนั้นไม่เท่ากัน นรกขุมที่ ๑ มีอายุน้อยกว่าขุมที่ ๒ นรกขุมที่ ๒ มีอายุน้อยกว่าขุมที่ ๓ เป็นไปตามลำดับ มีข้อความระบุว่าสัตว์ผู้เกิดในนรกนั้นได้เสวยทุกข์ในนรกตราบเท่าที่กรรมยังไม่หมดไป เมื่อหมดกรรมก็พ้นจากนรกขุมนั้นๆ

ปิตติวิสัยภูมิ หรือเปรต คือสถานที่อยู่ของผู้ละโลกนี้ไปแล้วหรือสัตว์จำพวกหนึ่งซึ่งเกิดอยู่ในอบายชั้นที่เรียกว่า ปิตติวิสัย ได้รับความทุกข์ทรมานเพราะไม่มีอาหารจะกินหรือหากินได้โดยยาก แหล่งเปรตทั้งหลายย่อมมีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมากมายหลายประเภท สุดแต่อำนาจของกรรมที่ตนได้ทำไว้จักบันดาลให้เป็นไป มีปรากฏในพระไตรปิฎก ดังนี้

๑. พรทัตตูปชีวิกเปรต^{๗๘} คือเปรตที่มีชีวิตอยู่ได้ จากอาหารที่มีมนุษย์ให้
๒. ขุปปิปาสิกเปรต^{๗๙} คือเปรตที่อดอยาก มีแต่ความหิวกระหายตลอดเวลา^{๘๐}
๓. นิชฌามัตถิกเปรต^{๘๑} คือเปรตที่ถูกค้นหาแผดเผา
๔. วันตาสเปรต^{๘๒} คือเปรตที่มีชีวิตอยู่ด้วยการกินน้ำมูกน้ำลายที่เขาบ้วนทิ้ง
๖. คูชาทกเปรต^{๘๓} คือเปรตที่มีชีวิตอยู่ด้วยการกินอุจจาระต่างๆ เป็นอาหาร
๗. ตัณห์ภูตเปรต^{๘๔} คือเปรตที่ถูกค้นหาเบียดเบียนจนเกิดทุกข์จากความหิวข้าวหิวน้ำอยู่เสมอ
๘. อชครเปรต^{๘๕} คือเปรตที่มีร่างกายราวกับงูเหลือม
๙. เวมานิกเปรต^{๘๖} คือเปรตที่ต้องเสวยสุขเป็นทวดาเฉพาะในเวลากลางวัน แต่ในเวลากลางคืนได้ไปเสวยทุกข์เป็นเปรตกินเนื้อตัวเอง^{๘๗}
๑๐. อัมมูสิสังขลิกเปรต^{๘๘} คือเปรตที่มีแต่กระดูกติดกันเป็นท่อนๆ
๑๑. มังสเปสิกเปรต^{๘๙} คือเปรตที่มีแต่เนื้อเป็นชิ้นๆ
๑๒. มังสปิณฑเปรต^{๙๐} คือเปรตที่มีเนื้อเป็นก้อน
๑๓. นิจฉวิปริสเปรต^{๙๑} คือเปรตที่ไม่มีหนังห่อหุ้ม
๑๔. อสิโลมเปรต^{๙๒} คือเปรตที่มีขนเป็นพระขรรค์
๑๕. สัตติโลมเปรต^{๙๓} คือเปรตที่มีขนเป็นหอก
๑๖. อสุโลมเปรต^{๙๔} คือเปรตที่มีขนเป็นลูกธนู

^{๗๘} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๑๗๗/๓๒๖.

^{๗๙} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๓๙๑/๒๒๙.

^{๘๐} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๓๙๑/๒๒๙.

^{๘๑} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๓๙๑/๒๒๙.

^{๘๒} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๓๙๑/๒๒๙.

^{๘๓} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๑๒๘/๒๙๒.

^{๘๔} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๓๙๑/๒๒๙.

^{๘๕} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๓๖/๗๔

^{๘๖} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๒๖๒/๓๑๐.

^{๘๗} ขุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๒๘-๓๑/๕๔๒.

^{๘๘} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๓๙/๓๐๔.

^{๘๙} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๑/๓๐๔.

^{๙๐} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๒/๓๐๕.

^{๙๑} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๓/๓๐๕.

^{๙๒} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๔/๓๐๕.

^{๙๓} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๕/๓๐๖.

^{๙๔} สัม.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๖/๓๐๖.

๑๗. สุธิโถมเปรต ^{๙๕}	คือเปรตที่มีขนเป็นเข็ม
๑๘. พุติยสุธิโถมเปรต ^{๙๖}	คือเปรตที่มีขนเป็นเข็มชนิดที่ ๒
๒๐. กุมภกัณฑเปรต ^{๙๗}	คือเปรตที่มีอวัยวะใหญ่โตมาก
๒๒. คูณฑาทกเปรต ^{๙๘}	คือเปรตที่มีชีวิตอยู่ได้ด้วยการกินอุจจาระ
๒๓. นิจฉวิตถิเปรต ^{๙๙}	คือเปรตหญิงที่ไม่มีหนังห่อหุ้ม
๒๔. โอกลินีเปรต ^{๑๐๐}	คือเปรตที่มีร่างกายเป็นถ่านไฟ
๒๕. อสีสกพันธเปรต ^{๑๐๑}	คือเปรตที่ไม่มีศีรษะ
๒๖. ภิกษุเปรต ^{๑๐๒}	คือเปรตที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับพระ
๒๗. ภิกษุณีเปรต ^{๑๐๓}	คือเปรตที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับภิกษุณี
๒๘. ลิกขมานาเปรต ^{๑๐๔}	คือเปรตที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับลิกขมานา
๒๙. สามณเณรเปรต ^{๑๐๕}	คือเปรตที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับสามณเณร
๓๐. สามณเณรีเปรต ^{๑๐๖}	คือเปรตที่มีรูปร่างเช่นเดียวกับสามณเณรี

มีตัวอย่างเรื่องมารดาของพระสารีบุตร ดังนี้

“ลูกน้อยเอ๋ย ขอลูกจงให้ทานแก่แม่ ครั้นให้แล้วจงอุทิศบุญนั้นให้แม่บ้าง พระสารีบุตร ได้สร้าง กุฎี ๔ หลัง แล้วถวายกุฎี ข้าว และน้ำ แต่พระสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ อุทิศส่วนบุญให้ มารดา วิกาคคือ อาหาร น้ำดื่ม และเครื่องนุ่งห่ม ก็เกิดแก่นางเปรต นางมีร่างกายหมดจด นุ่งผ้า สะอาด สวมใส่ผ้าเนื้อดี มีพัศตราภรณ์และเครื่องประดับวิจิตรงดงาม เข้าไปหาพระมหาโมคคัลลาน เถระ

พระมหาโมคคัลลานเถระถามนางเปรตนั้นว่า แม่เทพธิดา เธอมีผิวพรรณงามยิ่งนัก เปล่ง รัศมีสว่างไสวไปทั่วทุกทิศสถิตอยู่ ดุจดาวประกายพริ้ว เพราะบุญอะไรเธอจึงมีผิวพรรณงามเช่นนี้ ผลอันพึงปรารถนาจึงสำเร็จแก่เธอในวิมานนี้ และโศกะทั้งมวลล้วนน่าพอใจจึงเกิดแก่เธอ อาตมา ขอถามว่า สมัยเมื่อเธอเกิดเป็นมนุษย์ได้ทำบุญอะไรไว้

^{๙๕} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๗/๓๐๖.

^{๙๖} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๑๑๘/๒๔๕.

^{๙๗} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๙/๓๐๗.

^{๙๘} ขุ.เปต. (ไทย) ๒๖/-/๒๙๒.

^{๙๙} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๒/๓๐๙.

^{๑๐๐} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๔/๓๑๐.

^{๑๐๑} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๕/๓๑๐.

^{๑๐๒} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๖/๓๑๐.

^{๑๐๓} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๗/๓๑๑.

^{๑๐๔} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๘/๓๑๑.

^{๑๐๕} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๙/๓๑๑.

^{๑๐๖} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๖๐/๓๑๒.

นางเทพธิดาตอบว่าเมื่อก่อนในชาติอื่นๆ ดิฉันเป็นมารดาของพระสารีบุตรเถระ เข้าถึงเปรตวิสัย (เปรตวิสัย คือที่อยู่ของเปรต แดนเกิดของเปรต) ถูกความหิวกระหายครอบงำ ได้กินน้ำลาย น้ำมูก เสมหะที่เขาถ่มทิ้งแล้ว กินมันเหลวซากศพที่ถูกเผายุ้ง และกินโลหิตของหญิงทั้งหลายผู้คลอดลูก กินโลหิตของคนที่มีแผลและผู้ที่ถูกตัดจมูก ศีรษะ และกินหนัง เนื้อ เอ็นเป็นต้นที่อาศัยร่างกายชายหญิง ไม่มีที่พึ่งที่อาศัยนอนบนเตียงอันแปดเปื้อน กินหนองและเลือดของปศุสัตว์และมนุษย์ดิฉันบันเทิงอยู่เพราะทานของพระสารีบุตรจึงไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ^{๑๐๗} มีปรากฏในเปรตกีนคู่ว่า

พระมหาโมคคัลลานเถระถามเปรตตนหนึ่งว่า “ท่านเป็นใครหนอ โผล่ขึ้นจากหลุมคูถ ยืนเศร้าสร้อยอยู่ (เปรตตอบว่า) ข้าพเจ้าเกิดเป็นเปรตในยมโลกได้รับความลำบาก เพราะทำกรรมชั่วไว้ ขณะที่ข้าพเจ้ายังมีชีวิตอยู่ ได้มีภิกษุรูปหนึ่งอยู่ประจำในวัดของข้าพเจ้ามักริษยา ตระหนี่ตระกูลผูกขาดในเรือนของข้าพเจ้า มีใจกระด้าง มักด่าว่า (ภิกษุอาคันตุกะทั้งหลาย) ข้าพเจ้าเชื่อคำของท่าน ได้ด่าว่าภิกษุทั้งหลาย เพราะผลกรรมนั้น ข้าพเจ้าจึงต้องตกจากโลกนี้ไปยังเปรตโลก ท่านพระมหาโมคคัลลานเถระถามว่า ภิกษุผู้คั่นเคยกับตระกูลของท่าน มรณภาพแล้วไปสู่คติไหนหนอ (เปรตตอบว่า) ข้าพเจ้ายืนอยู่บนกระหม่อมศีรษะของเปรตซึ่งเคยเป็นภิกษุผู้ทำกรรมชื่อนั้นแหละ และภิกษุนั้นไปเกิดเป็นเปรตผู้ปรนนิบัติข้าพเจ้าเอง คนเหล่านี้ถ่ายสิ่งใดลงไปสิ่งนั้นเป็นอาหารของข้าพเจ้า และข้าพเจ้าเองถ่ายสิ่งใดลงไป เปรตซึ่งเคยเป็นภิกษุนั้นก็อาศัยสิ่งนั้นเลี้ยงชีพ”^{๑๐๘}

พระโมคคัลลานะ ได้เห็นสัตตติลลเปรต (เปรตมีขนเป็นหอก) เพศชาย ลอยขึ้นสู่กลางอากาศ (ขน) หอกเหล่านั้นของมันหลุดลอยขึ้นไปแล้วกลับตกลงมาที่ร่างของมันเองมันร้องครวญคราง ฯลฯ...พระพุทธรูปทรงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เปรตนั้นเคยเป็นพรานล่าเนื้อในกรุงราชคฤห์^{๑๐๙}

พระโมคคัลลานะ ได้เห็นกุมภันฑเปรต (เปรตอัมชะโตเท่าหม้อ) เพศชาย ลอยขึ้นสู่กลางอากาศ เมื่อเปรตนั้นเดินไปก็ยกอัมชะเหล่านั้นขึ้นพาดไว้บนบ่า เมื่อนั่งก็นั่งทับอัมชะเหล่านั้น ผูกแครง นกกาน นกเหยี่ยว พากันโฉบอยู่ชั่วกัณฐะทั้งยี่สิบแปดเปรตนั้นสะบัด...พระพุทธรูปทรงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เปรตนั้นเคยเป็นผู้พิพากษาโกงชาวบ้านในกรุงราชคฤห์^{๑๑๐}

พระโมคคัลลานะ ได้เห็นเปรตจมหลุมคูถจนท่วมศีรษะเพศชาย ฯลฯ...พระพุทธรูปทรงตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย เปรตนั้นเคยเป็นซู้กับภรรยาของผู้อื่นในกรุงราชคฤห์^{๑๑๑}

อสุรกายภูมิ คือสถานที่อยู่ของพวกอสูร เป็นภพแห่งสัตว์ซึ่งเกิดในอบายพวกหนึ่งเป็นพวกสะดุ้งหวาดหวั่น ไร้ความรื่นเริง ประสพทุกข์ ศรีสมุทฺธ กล่าวว่ อสุรกาย แปลว่า ผู้ไม่ใช่สุระ คือ

^{๑๐๗} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๑๒๑-๑๓๓/๑๘๘-๑๘๙.

^{๑๐๘} พุ.เปต. (ไทย) ๒๖/๑๒๘/๒๙๒.

^{๑๐๙} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๕/๓๐๖.

^{๑๑๐} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๔๙/๓๐๗.

^{๑๑๑} ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๖๕๐/๓๐๘.

ไม่ใช่พวกเทวดา หมายเอาหมู่มนุษย์ที่เป็นศัตรูของเทวดา ได้แก่ ยักษ์ มาร^{๑๑๒} ในไตรภูมิพระร่วง แบ่งอสุรกายออกเป็น ๒ จำพวก คือ กาลัญญาสูรกาย ประเภทที่ผอมแห้งอดๆ อยากๆ และ ทิพพอสูรกาย พวกที่มีอำนาจและกำลัง

พระธรรมธีรราชฆาต (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. ๙) กล่าวอธิบายถึง อสุรกายว่า มีร่างกายใหญ่โตกว่าเปรตแต่เป็นพันธุ์เดียวกัน ชอบอยู่ในที่เยือกเย็น เช่น ภูเขา ป่าไม้ดงดิบ ดงดิบ ทะเลสาบ เป็นต้น^{๑๑๓}

อสุรกายทั้ง ๒ จำพวกนั้นเมื่อกล่าวโดยรวมแล้ว เป็นพวกที่มีรูปร่างหน้าเกลียดน่ากลัว มีชีวิตความเป็นอยู่ด้วยการเสวยทุกข์เวทนา อสุรกายภูมิ จึงหมายถึง ภูมิที่อยู่ของสัตว์ที่ปราศจากความร่าเริงสนุกสนาน จะได้รับการทุกข์เวทนาอยู่อย่างนี้ไปจนกว่าจะสิ้นกรรมที่ได้กระทำไว้

ไตร่จณานภูมิ คือสถานที่อยู่ของสัตว์ไตร่จณานซึ่งมีสัญญาหรือความรู้เพียง ๓ อย่าง คือ กามสัญญา อาหารสัญญา และมรณสัญญา^{๑๑๔} ซึ่งต่างจากมนุษย์ คือมนุษย์มีธัมมสัญญาเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่งด้วยและไตร่จณานภูมิเป็นภูมิที่ใกล้ชิดมนุษย์มากที่สุด สัตว์ทั้งหลายที่อุปบัติในภูมิต่างๆ มีอกุศลกรรมเบาบางลง จึงไม่ต้องไม่อุปบัติเป็นสัตว์นรกเสวยทุกข์เวทนาอันใหญ่หลวงในนรกขุมต่างๆ แต่มาเกิดเป็นสัตว์ไตร่จณานแทน ในมหาสีหนาทสูตร เปรียบเทียบว่าไตร่จณานภูมินั้นเหมือนหลุมคูถที่ลึกที่สุด เมื่อมนุษย์ประพฤติกุศลกรรมก็เหมือนกับผู้นั้นนำตนเดินไม่สู่หลุมคูถลึก ถลางลงไปในไตร่จณานภูมิอย่างแน่นอน พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ตระหนักในข้อที่ว่า “สัตว์ที่จุติจากมนุษย์แล้ว ไปเกิดเป็นมนุษย์ หรือไปเกิดเป็นเทพมีน้อย โดยที่แท้แล้วส่วนใหญ่จะไปเกิดในกำเนิดสัตว์ไตร่จณาน เกิดเป็นสัตว์นรก แล้วไปมีกำเนิดเป็นเปรตวิสัย มีปริมาณมากกว่า”^{๑๑๕}

พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙) ได้ให้ความหมายของไตร่จณานไว้เป็น ๒ นัย คือ นัยที่หนึ่งแปลว่า สัตว์มีความยินดีในเหตุ ๓ ประการ คือการกิน การนอน และการประกอบเมถุนกิจ^{๑๑๖} และสัตว์เดียรฉานทั้งหลายย่อมมีปรกวิสัยยินดีได้แต่ในเหตุ ๓ ประการเท่านั้น จะได้ยินดีในเหตุอื่นนอกจากนี้หาไม่ ด้วยเหตุนี้ โลกของสัตว์ไตร่จณานทั้งหลาย จึงได้นามว่าไตร่จณานภูมิ โลกของเหล่าสัตว์ที่มีความยินดีในเหตุ ๓ ประการ

ส่วนนัยที่สอง คำว่า “ไตร่จณานภูมิ” นี้ ยังหมายถึง “สัตว์ผู้ไปโดยทางขวาง” คือต้องคว่ำอกไปทั้งสิ้น เช่น หมู หมา เป็ด ไก่ เวลาจะไปไหนต้องไปตามขวางลำตัว ซึ่งผิดกับมนุษย์เราที่ไปตามตรงศีรษะเป็นอวัยวะเบื้องบนตั้งอยู่สูงสุด และนอกจากนั้นแล้ว ในส่วนของจิตใจของสัตว์

^{๑๑๒} ประสิทธิ์ ศรีสุนทร, **วรรณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙.

^{๑๑๓} พระธรรมธีรราชฆาต (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.๙), **ทาง ๗ สาย**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด การพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๖.

^{๑๑๔} พระญาณโฆ, **ไตรภูมิพระร่วง ฉบับตรวจสอบชำระใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากรจัดพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๑.

^{๑๑๕} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๑๗๓/๖๕๓.

^{๑๑๖} พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาศ ญาณวโร ป.ธ.๙), **กรรมที่ปณี**, หน้า ๔๑๒-๔๑๔.

เดียรรณานิยม ยังมีสภาพวางอีกด้วย คือวางจากมรรค ผล นิพพาน สัตว์ที่ไปเกิดเป็นสัตว์เดียรรณานิยม ถึงแม้จะพยายามบำเพ็ญคุณงาม ความดีสักเท่าไร แต่โอกาสที่จะได้บรรลุมรรคธรรมอันประเสริฐ กล่าวคือ มรรค ผล นิพพาน ในชาติที่เกิดเป็นสัตว์เดียรรณานิยมไม่มีเป็นอันขาดจะมีโอกาสได้โลกิยสมบัติอย่างมากมายก็เพียงแค่สวรรค์สมบัติเท่านั้น เพราะค่าที่เป็นโลกของสัตว์ผู้อภัพ ดังที่กล่าวมา

๒.๓ เหตุนำไปสู่อบายภูมิ

สาเหตุที่ทำให้สรรพสัตว์ไปสู่อบายภูมิ ส่งผลมากจากการสร้างเหตุชั่ว คืออกุศลกรรม อันเป็นบาปที่นำสรรพสัตว์ให้ต้องไปประสบทุกข์ในอบายภูมิ คือภูมิที่มีความทุกข์มากกว่าความสุข เป็นสถานที่ที่มีไว้สำหรับรองรับผู้กระทำความชั่วหลังจากละจากโลกนี้ไปแล้ว และด้วยอำนาจแห่งวิบากกรรมที่ได้กระทำไว้จะส่งผลให้ตกอยู่ในอบายภูมิ ภูมิใดภูมิหนึ่งสุดแล้วแต่อำนาจของวิบากกรรมที่ตนได้กระทำบาปทำให้ไปเกิดในนिरยภูมิ

องค์สมเด็จพระผู้มีพระภาค ได้ตรัสว่า

“ผู้ประกอบด้วยกายทุจริต วาจาทุจริต มโนทุจริต ตีเตียนพระอริยะ เป็นมิฉนาคิณิณี เชื้อมั่นในกรรมด้วยอำนาจมิฉนาคิณิณี เมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงปัตติวิสัยก็มี เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานก็มี เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรกก็มี”^{๑๑๗}

สัตว์ที่อุบัติเกิดขึ้นเป็นสัตว์นรก ที่ได้รับโทษทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัสในขุมนรกเหล่านั้น ก็ล้วนแล้วแต่มีเหตุมีปัจจัยที่มนุษย์ได้กระทำ อกุศลกรรม เอาไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ หลังจากตายไปแล้วก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ไปเกิดในนรก มนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่หากว่าคนใดคนหนึ่ง ประกอบอกุศลกรรม ถูกอกุศลกรรมชักนำ ดำเนินชีวิตของตนไปตามทางแห่งอกุศล นั่นก็หมายถึงว่ามนุษย์ผู้นั้นกำลังเดินทางมุ่งหน้าไปสู่ นรกแล้ว ในเรื่องของอกุศลกรรม ที่ทำให้มนุษย์เดินทางไปสู่ นรกนั้น มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก ในเรื่องสาเลยสูตร^{๑๑๘} ระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดในนรกโดยยกเรื่องความประพฤติน่าสมำเสมอทางกาย ทางวาจา ทางใจว่า มีความประพฤติน่าสมำเสมอ คือความประพฤติดุชธรรมทางกายมี ๓ ประการ คือเป็นผู้ฆ่าสัตว์เป็นผู้ลักทรัพย์ และเป็นผู้ประพฤติดุชในกาม มีความประพฤติน่าสมำเสมอ คือความประพฤติดุชธรรมทางวาจามี ๔ ประการ คือเป็นผู้พูดเท็จ เป็นผู้พูดส่อเสียด เป็นผู้พูดคำหยาบ และเป็นผู้พูดเพ้อเจ้อ และมีความประพฤติน่าสมำเสมอ คือความประพฤติดุชธรรมทางใจมี ๓ ประการ คือเป็นผู้โลภอยากได้ของเขา เป็นผู้มึนจิตพยาบาท และผู้เป็นมิฉนาคิณิณี ความประพฤติน่าสมำเสมอดังที่กล่าวมานี้ ทำให้บุคคลต้องทำอกุศลกรรม อันเป็นเหตุให้ไปเกิดในนिरยภูมิ

พุทธศาสนิกชนที่มีจิตศรัทธาต่อพระรัตนตรัย เมื่อได้พิจารณาแล้วทำให้ได้เห็นถึงผลแห่งบาปกรรม ที่ยังสัตว์ให้ไปอุบัติเกิดในนรกนั้นๆ ว่าคือ อกุศลกรรม ๑๐ ประการ เป็นเครื่องชักนำไปเกิดเป็นสัตว์นรก บุคคลผู้ใดดำเนินไปตามทางแห่งอกุศลทั้ง ๑๐ นั้นแล้ว ผู้นั้นก็ชื่อว่า

^{๑๑๗} ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๒/-/๑๘๙.

^{๑๑๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๓๙/๔๗๑-๔๗๒.

กำลังเดินทางมุ่งหน้าไปสู่ขุมทรัพย์โดยไม่รู้ตัว ในเรื่องของการกระทำอกุศลยังมีผู้คนอีกจำนวนมากที่ยังมีความสงสัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ในพระไตรปิฎกได้มีคำบรรยาย ถึงเทวทูตสูตรว่า

หม่อมมนุษย์ผู้ประกอบกายทุจริต วาจีทุจริต และมโนทุจริต กล่าวร้ายพระอริยะ มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดในเปรตวิสัย... ชักชวนให้ผู้อื่นทำกรรมตามความเห็นผิด หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน... ชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในอบายทุกคติ วินิบาต^{๑๑๙}นรก

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ในนิรยภูมินี้พระพุทธองค์ได้ตรัสให้เห็นถึงความเร่าร้อนความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสด้วยการเปรียบเทียบไว้ว่า เหมือนกับหลุมถ่านเพลิงลี้กมีทุกข์โทษร้ายแรงยิ่งนักหากบุคคลประพฤติดอกุศลกรรมที่หยาบเข้า ผู้นั้นก็จะได้รับโทษกรรมที่ได้กระทำไว้ ด้วยการตกอยู่ในนิรยภูมิ ที่มีโทษรุนแรงมีความทรมานอย่างแสนสาหัสจนกว่าจะสิ้นผลของอกุศลกรรมนั้น

บาปที่ทำให้ไปสู่เปตวิสัยภูมิ

การที่มนุษย์ทั้งหลายจะต้องเกิดเป็นเปรตนั้นมีชีวิตอยู่ในอบายภูมิ หลังสิ้นลมหายใจจากโลกมนุษย์แล้ว ก็เพราะมีเหตุมีปัจจัยอันที่จะทำให้ไปเกิดเป็นเปรตนั้น ได้แก่บาปอกุศลกรรมบถ นั่นคือ ความชั่วทางไว้ทางกาย วาจา และใจ เช่นเดียวกับเหตุปัจจัยที่ทำให้สัตว์ไปสู่ นรกดังที่กล่าวมาแล้ว อกุศลกรรมบถ ที่ทำให้ไปเกิดในเปตวิสัยภูมิ

บาปที่ทำให้ไปสู่สุรกายภูมิ

ในมหากัมมวิภังคสูตร พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกำเนิดของสัตว์ที่ไปเกิดเป็นสุรกายบุคคลได้ประกอบอกุศลกรรมใส่ตนไว้ เมื่ออกุศลกรรมนั้นไม่มีโอกาสที่จักให้ผลวิบาก ชักนำไปเกิดในดิรัจฉานภูมิและเปตวิสัยภูมิได้ ผลวิบากแห่งอกุศลกรรมนั้นก็จะชักนำไปเกิดในสุรกายภูมิ หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “วินิบาต”^{๑๒๐}

โลกแห่งสุรกาย มีสภาพที่แตกต่างจากโลกมนุษย์ เพราะโลกแห่งสุรกายนี้เป็นโลกที่มีแต่ความชั่วร้าย ไม่น่าอยู่ไม่น่าอาศัย มีแต่เหล่าสุรกาย มีแต่เหล่าสุรกายที่มีรูปกายชั่วไม่สวยงาม อันเต็มไปด้วยความทุกข์ปราศจากความสุข โดยสิ้นเชิง สมกับที่ชื่อว่า วินิบาตสุรกาย ก็เพราะว่า เป็นเหล่าสัตว์ที่ไม่มีความสวยงาม และไม่มีความสุข

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว ผู้ที่ไปเกิดในสุรกายภูมินั้น คือผู้ที่มีใจบาปได้กระทำอกุศลกรรมบถเอาไว้ จึงทำให้ผลวิบากแห่งอกุศลเหล่านั้น ตามมาให้ผล คือ เมื่อเขาตายไปจากโลกมนุษย์ วิบากแห่งอกุศลกรรมก็ชักนำไปเกิดในอบายภูมิ ที่ได้รับความทุกข์เวทนาอย่างเป็นอย่างมากจนกว่าจะสิ้นกรรมที่ตนได้ทำไว้ แล้วจึงจะได้ไปเกิดในภูมิอื่นอีกสุดแล้วแต่ผลของกรรมอย่างอื่นที่ตนได้กระทำเอาไว้

^{๑๑๙} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๖๑/๓๐๙.

^{๑๒๐} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๓๐๑/๓๖๑.

บาปที่ทำให้ไปเกิดในดิรัจฉานภูมิ

เหตุที่จะชักนำไปสู่ดิรัจฉานภูมินั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ในสังสัปปริยายสูตรว่า

ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย ก็กำเนตสัตว์เดรัจฉานที่กระเลื่อกระสนนั้น คือ งู แมลงปอง ตะขาบ พังพอน แมว หนู นกเค้าแมว หรือสัตว์ทั้งหลายผู้เข้าถึงกำเนตเดียรัจฉาน แม้อื่นๆ การอุปบัติของสัตว์เดียรัจฉานทั้งปวง ย่อมมีได้เพราะกรรมที่ตนทำไว้ สัตว์เหล่านั้นจึงเป็นผู้รับผลวิบากแห่งกรรม^{๑๒๑}

จะเห็นได้ว่า เมื่อมนุษย์ได้ประพฤติกุศลกรรมบถ ก็จะเป็นเหตุให้ไม่สู่กำเนตสัตว์ดิรัจฉาน หลังจากสิ้นชีวิตจากโลกนี้ไป แต่ถ้าหากว่าอกุศลกรรมนั้นหนักมากบาปกรรมนั้นจะชักพาไปสู่นิริยภูมิก่อน เมื่อเสวยผลกรรมนั้นในนรกนั้นแล้ว เมื่อสิ้นพ้นกรรมจากนรกแล้ว หากกรรมนั้นยังมีอยู่ก็จะไปเสวยผลกรรมในโลกของเปรตและอสุรกายต่อไปตามลำดับ เมื่อหมดผลกรรมใน โลกของเปรตและอสุรกายแล้วหากว่าผลกรรมนั้นยังมีอยู่ ก็จะต้องไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานอีกต่อไป

ในธรรมปริยายสูตร เป็นเครื่องชี้ให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ผู้ที่มีใจบาปหยาบช้า ประกอบอกุศลกรรมบถไว้ ผลวิบากแห่งอกุศลกรรมนั้น ย่อมจะบันดาลให้เขาเป็นผู้มีคติดัด คือเมื่อเขาขาดใจตายไปจากโลกนี้แล้ว ย่อมไม่สามารถที่จะรักษาระดับแห่งชีวิตของตนให้ตรงเที่ยงอยู่ในมนุษย์ภูมิ อันเป็นภูมิเดิม หรือให้พัฒนาสูงขึ้นไปสู่เทวภูมิอันเป็นภูมิที่ดีมีความสุขได้ แต่จะเป็นผู้มีหน้าบ้ายไปสู่ดิรัจฉานภูมิ แล้วเสวยทุกข์เวทนาอยู่ในดิรัจฉานภูมิ หรือโลกเดียรัจฉาน จนกว่าจะสิ้นกรรมที่เขาได้ทำไว้ก่อน

๒.๔ สรุปท้ายบท

จากการค้นคว้า ในเรื่องนรกนี้ นรกคือสิ่งที่น่ากลัวที่สุด ผู้ที่ทำชั่ว กระทำบาปกรรมต่างๆ เมื่อตายไปจะต้องไปชดใช้กรรมที่ได้กระทำเมื่อยังมีชีวิตอยู่ ในคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งถือเป็นหลักฐานสำคัญสูงสุดทางพุทธศาสนา มีข้อความที่ว่าด้วยเรื่องนรก ทั้งในด้านลักษณะและประเภท องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเองก็ตรัสถึงนรกทุกครั้งทีสรุปข้อสนทนาของพระองค์ เป็นการแสดงบทลงโทษปรามไม่ให้บุคคลทำความชั่ว และเมื่อประทับอยู่ในโอกาสอันควร พระพุทธเจ้าจะตรัสพรรณนาลักษณะของนรกไว้อย่างพิสดารเห็นเป็นจริงเป็นจังให้ภาพของนรกอย่างชัดเจน เพราะพระพุทธองค์ทรงประจักษ์ชัดเรื่องนรกด้วยพระองค์เองด้วยกำลังพระพุทธานุภาพ นรกเป็นสิ่งที่บุคคลต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ทำอย่างไรจึงไม่ไปตกนรก และทำอย่างไรจึงจะทำให้ตัวเองพ้นไปจากนรกได้อย่างเด็ดขาด นรกมีอยู่จริงอย่างแน่นอน ถ้าบุคคลใดมีความสงสัยในเรื่องนี้ เชื่อว่าตกอยู่ในมิจฉาทิฎฐิ

การอุปบัติของสัตว์เดียรัจฉานทั้งปวง ย่อมมีได้เพราะกรรมที่ตนทำไว้ สัตว์เหล่านั้นจึงเป็นผู้รับผลวิบากแห่งกรรม เกิดทุกข์แต่ถูกพิฆาตด้วยแสบ ประดัก และท่อนไม้ และเมื่อมนุษย์ได้ประพฤติกุศลกรรมบถ ก็จะเป็นเหตุให้ไม่สู่กำเนตสัตว์ดิรัจฉาน หลังจากสิ้นชีวิตจากโลกนี้ไป แต่

^{๑๒๑} อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๒๖๑/๓๕๓-๓๕๖.

ถ้าหากว่าอกุศลกรรมนั้นหนักมากบาปกรรมนั้นจะชักพาไปสู่นรียภูมิก่อน เมื่อเสวยผลกรรมนั้นในนรกนั้นแล้ว เมื่อสิ้นพันกรรมจากนรกแล้ว หากกรรมนั้นยังมีอยู่ก็จะไปเสวยผลกรรมในโลกของเปรตและอสุรกายต่อไปตามลำดับ เมื่อหมดผลกรรมในโลกของเปรตและอสุรกายแล้วหากว่าผลกรรมนั้นยังมีอยู่ ก็จะต้องไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานอีกต่อไป หรือเมื่อมนุษย์ประกอบด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ตีเตียนพระอริยะ เป็นมิจฉาทิฎฐิ เชื้อมั่นในกรรมด้วยอำนาจมิจฉาทิฎฐิ เมื่อตายไปแล้ว เข้าถึงปัตติวิสัยก็มี เข้าถึงกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานก็มี เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก